

Kunnskapsdepartementet

Oslo, 15. januar 2021

Deres ref. 20/6036

**HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – FORSLAG TIL
ENDRINGER I STATSBORGERLOVEN OG STATSBORGERFORSKRIFTEN
(ENDRING I KRAVENE TIL OPPHOLDSTID MM.)**

1. Innledning

Rettspolitisk forening er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper. Nedenfor vil foreninga knytte kommentarer til forslag om endring av vilkårene for erverv av norsk statsborgerskap.

2. Kommentarer til forslagetts omtale av fremtidige botidskrav

Selv om departementet ikke etterspør tilbakemeldinger knyttet til fremtidige botidskrav etter hovedregelen i statsborgerloven § 7 første ledd bokstav e, vil foreninga knytte noen korte kommentarer til omtalen av de forespeilede fremtidige reglene i høringsnotatet.

Rettspolitisk forening støtter ikke at botidskravet etter statsborgerloven økes. Rettspolitisk forening er imidlertid positiv til at botidskravet ikke vil økes til 10 år. Vi er videre positive til at botidskravet vil settes lavere for flyktninger og statsløse. Det er en forutsetning for våre høringsvar i dette dokumentet at disse endringene gjennomføres som forespeilet.

3. Kommentarer til ny § 10 i statsborgerloven og § 6-1 i statsborgerforskriften

3.1 Generelt om inntektskrav

Rettspolitisk forening stiller seg kritisk til å differensiere vilkårene for erverv av norsk statsborgerskap basert på søkerens inntektsevne. Av den grunn mener vi på prinsipielt grunnlag det ikke bør innføres særlige unntak for søkere med en viss skattbar inntekt.

Rettspolitisk forening er enig i at målsetningen om økt integrering og utjevning av sosiale ulikheter i Norge skal være en viktig politisk målsetning. Vi er imidlertid ikke enig i premisset at utenlandske personer i Norge ikke deltar i arbeidsmarkedet på grunn av manglende insentiver i regelverket.

Ensidig fokus på inntektskrav i vil etter vår forståelse innebære at flere velger bort videre utdanning. I løpet av de første årene etter ankomst til Norge, vil innvandrere møtes av krav til inntekt både ved søknad om familieinnvandring, permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap. Ut fra hvordan disse søknadene ofte følger etter hverandre i tid, gis det nå ingen periode til å ta videre utdanning. Formell kompetanse er i økende grad en forutsetning for å komme inn i, og bli værende i arbeid i Norge. Et ensidig fokus på inntektsbringende arbeid innebærer innvandrere presses ut i lavtlønnsyrker uten formelle kompetansekrav, noe som etter foreningas synspunkt bidrar til å opprettholde sosiale forskjeller innad i Norge.

En av fire stillinger i lavtlønnede yrker besittes i dag av innvandrere. SSB påpeker i analyse 2019/14 publisert 1. april 2019, "Arbeidsmiljø blant lavtlønnede", at lavtlønnstillingene hovedsaklig finnes i privat sektor, hvor utstrakt bruk av midlertidige kontrakter og deltidsstillinger gjør tilknytningen til arbeidslivet mer sårbar.

Når myndighetene knytter objektive inntektskrav til sentrale velferdsgoder, skapes det en gruppe arbeidstakere i Norge som blir særlig sårbare overfor useriøse arbeidsgivere. Rettspolitisk forening håper departementet på generelt grunnlag er seg bevisst hvilke følger det får for arbeidsmarkedet å lage grupper ansatte som på et personlig plan ikke har råd til å miste inntekt. Rettspolitisk forening etterlyser særlige unntaksbestemmelser som ivaretar søkerne som trer ut av arbeidsforhold med arbeidsgivere som ikke følger lovverket.

3.2 Kategorisering av medberegnet inntekt etter statsborgerforskriften § 6-1

Departementet foreslår å sette kravet til minimum 3G skattbar inntekt i løpet av to av de tre siste årene for at unntaket skal komme til anvendelse.

Rettspolitisk forening er positiv til at grensen ikke er satt høyere, og beløpet vil kunne dekkes i de fleste fulltidsstillinger for ufaglærte uten tidligere arbeidserfaring. Rettspolitisk forening vil imidlertid påpeke at søkergruppen oftere er ansatt i midlertidige stillinger eller deltidsstillinger i de samme lavlønnsyrkene. Dette påvirker også forventningene til lønnsøkning, og det er ikke nødvendigvis sikkert gruppen opplever den lønnsveksten departementet finner sannsynliggjort. Rettspolitisk forening mener derfor kravet burde senkes til 2,5 G, tilsvarende inntektskravet for permanent oppholdstillatelse.

Rettspolitisk forening har ingen innvendinger mot at alle typer skattbar inntekt medregnes og at det legges opp til automatisk vurdering av vilkåret. Vi mener imidlertid at det burde innføres et ytterligere unntak for uføretrygdete og sykemeldte, som ut fra helseårsaker ikke kan påvirke egen inntekt. Vi vil i den sammenheng på generell basis kommentere at foreninga anser det bekymringsverdig dersom hensynet til saksbehandlingskostnader og ønsket om automatisert behandling over tid skal fjerne særlige unntak fastsatt for å ivareta vanskeligstilte søkere eller andre tilfeller der hensynet bak hovedregelen uansett ikke gjør seg gjeldende.

3.3 Variabelt vurderingstidspunkt

Det vises til forslag til statsborgerloven § 10 første ledd siste setning og statsborgerforskriften § 6-1 siste setning om at vedtakstidspunktet skal kunne legges til grunn for beregningen av inntekt dersom dette er til gunst for søkeren.

Rettspolitisk forening støtter forslaget til å lovfeste forvaltningens plikt til å ta utgangspunkt i det tidspunktet som kommer søkeren til gode, være seg søknads- eller vedtakstidspunktet. Dette er etter foreningas mening en god regel som avhjelper utfordringene med lang saksbehandlingstid hos utlendingsforvaltningen. Vi anser forslaget som lovfesting av den faste praksisen som allerede er blitt benyttet av UDI og Utlendingsnemnda over flere år. Regelen bidrar til forutsigbarhet og fleksibilitet som kommer mange søkere til gode. Dersom det skulle finnes nødvendig å fjerne formuleringene i enten lov- eller forskriftsteksten, mener vi rettssikkerhetshensyn tilsier at regelen beholdes i lovteksten.

3.4 Søkere ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon, jf. § 10 tredje ledd

Rettspolitisk forening kan ikke se at departementet begrunner hvorfor søkere som er ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon ikke skal kunne nyte godt av unntaket for søkere med tilstrekkelig inntekt, jf. forslaget til ny § 10 tredje ledd. Det vises til de lange karenstidene som allerede utmåles med grunnlag i statsborgerforskriften § 5-1, og vi påpeker at selv uten eksplisitt unntak, vil statsborgerloven § 10 i praksis sjelden kunne komme tidligere straffede søkere til gode.

Rehabilitering og tilbakeføring til arbeidslivet bør være samfunnets grunnleggende målsetning for alle med straffehistorikk og rett til opphold i Norge. Det er etter foreningas syn derfor kontraproduktivt å unnta tidligere straffedømte fra fordelene statsborgerloven § 10 utgjør.

Rettspolitisk forening mener de administrative følgende av straffbare forhold ikke bør bli for vidtrekkende og fragmenterte. I den grad lovverket kan benyttes til å gi straffedømte insentiver til å ta del i arbeidsmarkedet, bør disse benyttes. I den grad det anses nødvendig å forsinke søknader om statsborgerskap som følge av straffbare forhold, ivaretas dette i dag fullt ut av statsborgerskapsloven 9 og kapittel 5 i statsborgerforskriften om karenstid. Rettspolitisk forening mener ikke lovverket burde vanskeliggjøre situasjonen for denne gruppen utover hva som er strengt nødvendig, og foreslår derfor at tredje ledd i forslag til ny statsborgerloven § 10 tredje ledd fjernes i sin helhet.

4. Ny § 8-5 i statsborgerforskriften

Foreningen har ingen kommentarer til forslaget til ny unntaksbestemmelse for forskere tilknyttet norsk forskningsinstitusjon.

Vi vil imidlertid bemerke at unntaket for ektefelle, registrert partner eller samboer som foreslått i bestemmelsens annet ledd, innholdsmessig ikke synes å oppstille andre vilkår enn de som allerede fremgår av forslaget til utlendingsforskriften § 6-1. Det fremstår derfor lovteknisk unødvendig og gjentakende å ha dette som et eget unntak i § 8-5 annet ledd.

Med vennlig hilsen,
for Rettspolitisk forening

Marit Aarsland Loe